

تا سال ۱۳۳۲ که «لایحه شرکتهای تعاونی» در جهت توسعه دایره و دامنه شکل‌های تعاونی در عرصه فعالیت‌های متنوع‌تر و انطباق بیشتر مقررات حاکم بر اداره امور تعاونیها با اصول بین‌المللی تعاون، به تصویب رسید، در قوانین متعددی تشکیل «شرکتهای تعاونی کاربایی» و «شرکتهای تعاونی مصرف برای کارمندان و بازنشستگان دستگاههای دولتی و کارگران کارخانه‌ها» و «شرکتهای تعاونی کشاورزی و تولید و مصرف و اعتبار برای اهالی روستاها و بخش‌های کشور» همراه با تخصیص اعتبارات و مساعدت‌های مالیاتی و ثبتی، پیش‌بینی شده بود.

پراکندگی مقررات راجع به «تعاون» در قوانین مختلفه، سرانجام منجر به تصویب «لایحه قانونی شرکتهای تعاونی در سال ۱۳۳۲ و سپس تصویب لایحه تکمیلی دیگری با همین عنوان در سال ۱۳۳۴ گردید.

در قوانین مصوب سالهای ۱۳۳۲ و ۱۳۳۴ ضمن ارائه تعریف ناقصی از شرکتهای تعاونی و تجویز امکان تأمین خدمات عمومی مختلف و انجام فعالیت‌های متنوعی در قالب تعاونی، «عضویت آزاد و اختیاری عموم اشخاص واجد شرایط مقرر در اساسنامه با تصویب هیأت مدیره»، «اعمال یک رأی توسط هر عضو در مجامع عمومی با مالکیت هر تعداد سهم»، «پرداخت مازاد برگشتی به اعضاء»، «تشکیل اتحادیه‌های تعاونی به صورت محلی و مرکزی»، «پرداخت سود محدود به سهام اعضاء» و «آزادی خروج از عضویت تعاونی» تصریح شده و به منظور ایجاد مرکز واحدی برای تصویب اساسنامه انواع تعاونیها و رسیدگی به امور آنها، شورائی به نام

سال ۱۳۱۱ ادامه یافت. در این قانون مؤسسات تعاونی در دو نوع شرکت تعاونی شامل «تولید» و «مصرف» به عنوان یکی از انواع هفت‌گانه شرکتهای تجاری، به رسمیت شناخته شدند. در قانون مذکور که تنها ۵ ماده از ۳۰۰

ورود و ظهور مقررات تعاونی در قوانین موضوعه کشور ایران، به شیوه و بر پایه اصول و موازینی که از حدود ۱۵۰ سال پیش در اروپا شکل گرفته است سابقه‌ای ۷۵ ساله دارد و اصول بین‌المللی تعاون، به تدریج و همراه با تحول و تطور قوانین تعاونی در کشورمان، قوام و استحکام یافته است. بر همین اساس و در نگرشی کلی، تاریخچه پیدایش و تکامل قوانین تعاونی در ایران را می‌توان به چهار دوره متمایز از یکدیگر تقسیم نمود: دوره نخست از سال ۱۳۰۴ شروع و تا سال ۱۳۵۰ ادامه می‌یابد. دوره دوم از سال ۱۳۵۰ تا سال ۱۳۵۹ و دوره سوم از سال ۱۳۵۹ تا سال ۱۳۷۰ و دوره چهارم از سال ۱۳۷۰ آغاز شده و تا حال حاضر ادامه یافته است.

در ایسن گفتار ضمن مروری بر اهم قوانین وضع شده در سه دوره پیشین ویژگیهای هر دوره، قوانین و مقررات معتبر در دوره اخیر، که برای نخستین بار و پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، با تعیین بخش تعاونی به عنوان یکی از سه رکن اقتصادی کشور (دولتی - تعاونی - خصوصی) در قانون اساسی مصوب ۱۳۵۸، بخش تعاونی کشور در گستره وسیعی وارد مرحله کاملاً تازه‌ای گردید، مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد:

۱- دوره اول: پیدایش تعاون و سیر تکاملی آن در قوانین کشور ایران (سالهای ۱۳۰۴ تا ۱۳۵۰):

نخستین بار مقررات مربوط به شرکتهای تعاونی در قانون تجارت مصوب سال ۱۳۰۴ وارد و تغییرات بعدی آن تا

سیر تطور قوانین تعاونی در ایران

سید یوسف اسماعیل صفوی

ماده آن به شرکتهای تعاونی اختصاص داشت، برخلاف سایر انواع شرکتهای تجاری که سهامداران آنها به میزان سهام خود در مجامع عمومی از حق رأی برخوردار هستند، بر این موضوع تصریح شده بود که هیچیک از شرکاء نمی‌توانند در مجمع عمومی بیش از یک رأی داشته باشند. (ماده ۱۹۴)

در قوانین بعدی نیز که تا کنون درباره «تعاون» به تصویب رسیده، و به آنها اشاره خواهد شد، اصل مهم «هر عضو شرکت تعاونی صرفنظر از تعداد سهام خود فقط حق اعمال یک رأی را در مجامع عمومی دارد» همواره منظور و مراعات شده است.

تعاونی - اقتصاد خصوصی) به ترتیب در اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و سپس تصویب لایحه قانونی طرح اشتغال بیکاران در سال ۱۳۵۹ توسط شورای انقلاب وقت، تشکیل شرکتهای تعاونی تولیدی در انواع گوناگون و تعاونیهای توزیعی مختلف توسط اقشار مردم مورد اقبال و توجه بی سابقه‌ای قرار گرفت تا حدی که شرکتهای و اتحادیه‌های تعاونی که در طول متجاوز از نیم قرن و تا قبل از سال ۱۳۵۹ به تعداد تقریبی ۶ هزار واحد تشکیل شده و بیش از نیمی از آنها فعالیت مؤثری نداشتند، تا سال ۱۳۷۰ به بیش از ۲۳ هزار واحد رسیدند.

ویژگی دیگر این دوره که قبلاً سابقه‌ای در قوانین کشور نداشت، تجویز تشکیل شرکتهای تعاونی معدنی توسط کارگران، تکنسین‌ها و مهندسیین معادن، زیر نظر سازمان مرکزی تعاونیهای معدنی ایران که به موجب قانون مصوب ۱۳۶۴ در وزارت معادن تأسیس گردید، می‌باشد.

تشکیل تعداد کثیری از شرکتهای تعاونی معدنی در ایران تا سال ۱۳۷۰ و پس از آن، ضمن آنکه امکان بهره‌برداری از معادن کشور را در قالب تشکیل‌های تولیدی حداقل ۷ نفره فراهم نمود، میزان فعالیت در زمینه کشف معادن مختلف و استخراج کانی‌های غیردولتی را که پیش از آن در انحصار بخش غیرتعاونی بود، به سرعت افزایش داده و این بخش از تعاونیهای کشور را قادر به رقابت با بخش خصوصی در زمینه‌های استخراج، فروش و حتی صادرات مواد معدنی به کشورهای متقاضی نمود.

از سال ۱۳۵۹ با تصویب طرح قانونی اشتغال بیکاران و آئین‌نامه اجرایی آن، در هر استان، مرکزی به نام «مرکز گسترش خدمات تعاونیهای تولیدی و عمرانی» وابسته به استانداری تشکیل شده و همه ساله در قانون بودجه سالانه کشور مبلغ قابل توجهی به صورت وام قابل پرداخت برای تعاونیهای تولیدی که غالباً توسط فارغ‌التحصیلان دانشگاهها و دبلمه‌های بیکار تشکیل می‌شدند، به تصویب رسیده و با شرایط سهل و آسان در اختیار تعاونیهای تولیدی گذارده می‌شد. تشکیل

هریک.

ج - پیش‌بینی مقررات راجع به تشکیل، اداره امور و انحلال تعاونیها.

د - تدوین و تبیین مقررات مربوط به ارکان تعاونیها شامل هیأت مدیره، مجامع عمومی و بازرسان و تعیین حدود وظایف و اختیارات هر یک و نحوه انجام آنها.

ه - پیش‌بینی سه نوع اتحادیه تعاونی شامل اتحادیه‌های نظارت و هماهنگی، اتحادیه‌های بازرگانی و اتحادیه‌های اعتباری و تعیین اهداف و مقاصد مورد نظر از تشکیل آنها.

و - پیش‌بینی و تعیین مقررات راجع به شورای عالی تعاون، تشکیلات و نظام تعاونی کشور و اتحادیه‌های تعاونی مرکزی هر یک از رشته‌های سه گانه تعاونیها.

ز - رعایت اصول شش گانه وقت بین‌المللی تعاون در مواد مختلفه.

ح - تعیین سه مرجع دولتی برای نظارت بر تشکیل و اداره امور انواع مشخصی از تعاونیها و اختصاص مجازاتی برای مسئولان متخلف تعاونیها و تفویض اختیار پیگرد قانونی اعضای هیأت مدیره، مدیرعامل، بازرسان و یا اعضای متخلف تعاونیها به وزارت تعاون و امور روستاهای وقت از طریق مراجع قضائی و همچنین اعطای اختیار برکناری مدیران و بازرسان متخلف یا غیرفعال به مرجع مذکور.

ط - تعیین مقررات مالی و نحوه تقسیم سود خالص سالانه.

ی - پیش‌بینی معافیت‌های مالیاتی برای انواعی از شرکتهای و اتحادیه‌های تعاونی و ایجاد تسهیلاتی در جهت اعطای وام‌های بانکی به شرکتهای و اتحادیه‌های تعاونی

۳- دوره سوم: مقررات تعاونی سالهای ۱۳۵۹ تا ۱۳۷۰:

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ و الزام دولت به ایجاد اشتغال برای بیکاران مستعد و آماده کار از طریق در اختیار گذاردن وسایل کار و تسهیلات و اعتبارات مالی بدون بهره یا کم‌بهره در قالب شرکتهای تعاونی تولیدی و نیز تعیین بخش تعاونی به عنوان یکی از سه رکن اقتصادی کشور (اقتصاد دولتی - اقتصاد

«شورای عالی تعاون» به ریاست وزیر کار و امور اجتماعی و با عضویت چند تن از مقامات کشوری یا نمایندگان تام‌الاختیار آنان، پیش‌بینی شده بود. به این ترتیب با تصویب دو لایحه قانونی مزبور، شرکتهای و اتحادیه‌های تعاونی ضمن برخورداری از معافیت مالیاتی و حق الثبت و حق تبر سهام، تا حدودی از قانون تجارت فاصله گرفته و به اصول بین‌المللی تعاون، نزدیکتر شدند. لیکن چون در لوایح مزبور، مقرراتی درباره هیأت مدیره، مجامع عمومی، بازرسان و مدیرعامل وضع نشده بود، ارکان تعاونیها از مقررات قانون تجارت تبعیت می‌نمودند.

علاوه بر این در سال ۱۳۴۲ بر طبق اساسنامه مصوب کمیسیونهای قوه مقننه وقت که در سالهای ۱۳۴۶ و ۱۳۴۸ مورد اصلاح و تکمیل قرار گرفت، امور مربوط به تشکیل شرکتهای و اتحادیه‌های تعاونی روستایی و کشاورزی، آموزش، هدایت، حمایت، حسابرسی و نظارت بر فعالیت آنها به عهده سازمانی به نام «سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران» که هم‌اکنون نیز موجود بوده و در زمینه‌های یاد شده و توسعه و ترویج تعاونیهای روستایی و کشاورزی فعالیت دارد، گذاشته شد.

۲- دوره دوم: مقررات تعاونی سالهای ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۹:

این دوره که از سال ۱۳۵۰ با تصویب قانون جامع و به مراتب کاملتری نسبت به قوانین گذشته، تحت عنوان «قانون شرکتهای تعاونی» شروع شده و تا سال ۱۳۵۹ تنها قانون مورد تبعیت عموم شرکتهای و اتحادیه‌های تعاونی در سطح کشور بوده است و بعدها نیز علیرغم تصویب قوانین دیگر، تا سال ۱۳۷۰ بخش اعظم تعاونیها براساس مقررات آن تشکیل شده‌اند، در زمینه‌های گوناگونی از اهمیت قابل توجهی برخوردار است که از جمله آنها می‌توان موارد زیر را اشاره نمود:

الف - ارائه تعریف مناسب و کاملی از شرکت تعاونی

ب - تقسیم شرکتهای تعاونی به سه رشته کلی و تفکیک هر رشته به انواع فرعی شرکتهای تعاونی با مقررات ویژه

شرکتهای تعاونی تولیدی نیز که تا پیش از سال ۱۳۵۹ تعداد آنها به صد واحد نیز نمی‌رسید، در این دوره با شتاب زیادی پیگیری شد و تا سال ۱۳۷۰ تعداد این نوع تعاونیها که با اعطای تسهیلات و کمکهای دولتی تشکیل شدند به بیش از ۳ هزار واحد بالغ گردید.

در این دوره علیرغم تفکیک شرکتهای تعاونی به دو نوع کلی تولیدی و توزیعی که تقریباً تمامی فعالیتهای آنها را می‌توانست شامل گردد، و مغایرت آن با تقسیم‌بندی تعاونیها به سه رشته متفاوت با انواع مقرر در قانون اساسی، مطابق با قانون شرکتهای تعاونی مصوب سال ۱۳۵۰ و اصلاحیه‌های آن از یک سو و پیدایش سازمانهای متعددی برای نظارت بر تشکیل و فعالیت انواع گوناگونی از تعاونیها، ایجاب می‌نمود که هر چه سریعتر مجموعه تعاونیهای کشور، از قانون و مرکزیت واحدی که اهداف و انواع تعاونیهای مقرر در قانون اساسی را تحقق بخشیده تبعیت نماید و سازمانهای متعدد دولتی ناظر بر تشکیل و اداره امور هر گروه از تعاونیها، که مانع از برنامه ریزی منظم و منسجمی در مجموعه بخش تعاونی کشور شده بودند، در یک واحد مشخص گردآوری شوند. لیکن تصویب قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران که پیش نویس آن در انطباق با اصل چهل و سوم و چهل و چهار قانون اساسی در اولین دوره مجلس شورای اسلامی و از سال ۱۳۶۰ تهیه و تدوین شده بود، با شروع جنگ ۸ ساله دولت عراق علیه ایران، بادهسال تأخیر یعنی در سال ۱۳۷۰ انجام پذیرفت که بررسی ویژگیهای آن، موضوع بحث دوره چهارم و آخر از مراحل تطور قوانین تعاونی در کشور ایران است.

۴- دوره چهارم: مقررات تعاونی سالهای ۱۳۷۰ تا حال حاضر

بر اساس احکام مقرر در قانون اساسی، سرانجام قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران در نیمه سال ۱۳۷۰ شمسی، به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. ویژگیها و امتیازات این قانون موجب شده است تا تاریخ تصویب

آن، بعنوان مبدأ تاریخی آخرین دوره وضع و تصویب قوانین تعاونی در ایران قرارداده شود. به موجب این قانون برای نخستین بار در طول تاریخ پیدایش و توسعه و ترویج تعاونیهای ایران، به منظور کمک به تحقق اهداف تعاونی، آموزش، حمایت، پشتیبانی و نظارت بر فعالیت تعاونیهای کشور، وزارتخانه مستقلی بنام «وزارت تعاون» از ابتدای سال ۱۳۷۱ تشکیل و شروع به فعالیت نمود.

از زمانی که وزارت تعاون با انحلال سازمانهای متعدد تعاونی و انتقال پرسنل، اموال و تعهدات آنها به این وزارتخانه تشکیل گردید، موجبات توسعه و ترویج تعاون بصورتی که هیچگاه در گذشته میسر نشده بود، فراهم گردید و نهضت واقعی تعاون در ایران، عملاً از سال ۱۳۷۱ که وزارت تعاون تشکیل گردید، شروع شده و ادامه یافته است. ویژگیهای قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران و آثار آن بر بخش تعاونی کشور در زمینه‌های گوناگونی قابل بررسی و تبیین است که مختصراً به اهم آنها اشاره می‌شود.

۱- در زمره اهدافی که برای بخش تعاونی در قانون مزبور پیش‌بینی شده، «ایجاد و تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل» و «قرار دادن وسایل کار در اختیار کسانی که قادر بکارند ولی وسایل کار ندارند» و «تحقق عدالت اجتماعی» و بالاخره «فرارگرفتن مدیریت و سرمایه و منافع حاصله در اختیار نیروی کار و تشویق بهره برداری مستقیم از حاصل کار خود» می‌باشد. در طول ۱۱ سال گذشته که از تشکیل وزارت تعاون می‌گذرد، تلاش فراوانی بعمل آمده تا با توسعه و ترویج کمی و کیفی تعاونیها، این بخش از اقتصاد کشور بتواند در حد امکان و ضرورت‌های حاکم بر برنامه ریزی عمومی اقتصاد ایران در مسیر اهداف تعیین شده گام بردارد. افزایش تعداد تعاونیها در طول ۱۱ سال گذشته به بیش از دو برابر تعداد تعاونیهای موجود تا قبل از تشکیل وزارت تعاون، موید و مبین تلاش گسترده وزارت تعاون در جهت تحقق اهدافی است که برای بخش تعاونی

در قانون پیش‌بینی گردیده و تا حال حاضر متجاوز از شصت هزار تعاونی که بیش از نیمی از آنها به شرح پیش گفته با همکاری و معاضدت وزارت تعاون تشکیل شده‌اند، تحت آموزش، ارشاد، حمایت و نظارت وزارت مزبور قرار دارند و امید می‌رود در آینده‌ای نه چندان دور، بخش تعاونی کشور بتواند در پیشرفت و توسعه اقتصاد جمهوری اسلامی ایران، نقش بمراتب گسترده‌تر و ارزنده‌تری را ایفاء نماید. روند کنونی، نوید بخش تحقق این خواسته بتدریج و مرور زمان می‌باشد.

۲- برای اولین بار در قوانین تعاونی ایران، شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی، بنا به تصریح قانون بخش تعاونی، از شخصیت حقوقی مستقل برخوردار شده‌اند و وزارت تعاون قانوناً مجاز به دخالت در امور داخلی تعاونیها نمی‌باشد. این موضوع موجب گذر از مرحله دخالت در امور تعاونیها به نظارت دولت از طریق وزارت تعاون بر فعالیت تعاونیها شده است و اداره امور تعاونیها به روش دموکراتیک و بدون مداخله دستگاههای دولتی، عملاً تحقق یافته است.

۳- براساس مقررات قانون بخش تعاونی و در تطابق با اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی، شرکتهای تعاونی به دو نوع کلی تولیدی و توزیعی تقسیم شده‌اند. خصیصه ممتاز تعاونیهای تولیدی، اشتغال اعضاء در این نوع از تعاونیها می‌باشد. از طرفی، تعاونیهای توزیعی در تقسیم بندی قانون به دو نوع «تأمین نیاز تولید کنندگان» و «تأمین کننده نیاز مصرف کنندگان» به طیف وسیع و گسترده‌ای از اقشار گوناگون مردم این امکان را می‌دهد که بتوانند برای تأمین هر نوع نیاز تولیدی یا مصرفی خود، به تشکیل تعاونی مبادرت ورزند. به این ترتیب بر خلاف قوانین سابق تعاونی که تنها تشکیل شرکتهای تعاونی را با احتساب تعاونیهای تولیدی و معدنی در ۱۵ نوع مشخص تجویز نموده بود، مطابق با قانون بخش تعاونی هر فعالیتی را می‌توان در قالب تعاونی، انجام داد.

۴- علاوه بر پیش‌بینی آزادی عضویت و خروج اختیاری اعضاء از تعاونیها، ارزش سهام اعضاء که به موجب قوانین سابق تعاونی به هنگام خروج از عضویت،

بتوانند به وظایف و اختیارات متنوع خود در قبال تعاونی‌های عضو عمل نمایند که با مرور زمان امکان‌پذیر است، وزارت تعاون از اعمال نظارت بر تعاونی‌ها فارغ شده و می‌تواند به نحو بهتری به وظایف حمایتی، پشتیبانی و ارشادی خود در قبال تعاونی‌ها و توسعه این بخش مهم از اقتصاد کشور عمل نماید.

برای پیوند تشکلهای تعاونی در سطوح شهرستان، استان و مرکز ایران تشکیل اتاقهای تعاون با وظایف و اختیاراتی که اتاقهای بازرگانی و صنایع و معادن کشور در بخش خصوصی دارند، توسط تعاونی‌ها طبق ترتیب مشخص و معینی پیش‌بینی شده است و اتاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران در رأس اتاقهای تعاون استانها و شهرستانها که به مثابه شعب اتاق تعاون مرکزی عمل می‌نمایند، قرار گرفته است.

۱۰- در وزارت تعاون به منظور اعطای مستقیم تسهیلات مالی به تعاونی‌ها و جمع‌آوری ۴ درصد از سودخالص سالانه تعاونی‌های سودده، صندوق تعاون ایجاد شده است که در طول ۱۱ سال گذشته شعب آن، علاوه بر مراکز استانها، در تعداد کثیری از شهرستانهای ایران نیز تشکیل شده و فعالیت دارند. بخش قابل توجهی از وجوه حاصل از ۴ درصد دریافتی صندوق تعاون از سودخالص سالانه شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی، صرف انجام آموزش‌های تعاونی در تعاونی‌ها به منظور افزایش معلومات مدیران، بازرسان و اعضای تعاونی‌ها و بهبود کیفی فعالیت شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی کشور می‌شود.

۱۱- تصویب تشکیل بانک تعاون به عنوان بانک اختصاصی بخش تعاونی، موجبات تسهیل و تسریع اعطای اعتبارات و وامهای مورد نیاز تعاونی‌ها را که تاکنون از طریق بانکهای دیگر و به سختی انجام می‌پذیرفت، فراهم خواهد نمود. فعالیت این بانک قطعاً در روند تشکیل و توسعه بخش تعاونی کشور، نقشی مؤثر ایفاء نموده و اقتصاد تعاونی ایران را از اقتدار و استحکام بیشتری برخوردار می‌نماید.

پشتیبانی واقعی و عملی از تعاونی‌ها، خصوصاً تعاونی‌های تسولیدی را، امکان‌پذیر ساخته است و افزایش بی‌سابقه تعداد تعاونی‌های تولیدی از زمان تشکیل وزارت تعاون، دلیل قاطعی بر اقدامات حمایتی دولت ایران در ارتباط با تشکیل و توسعه فعالیت این نوع تعاونیها است.

۷- امکان پرداخت حقوق، پاداش یا حق الزحمه به اعضای هیأت مدیره و بازرسان که در گذشته می‌بایست به رایگان به وظایف و مسئولیتهای خود عمل می‌نمودند انگیزه مدیران و بازرسان را برای تلاش بیشتر در تعاونی و کاندیدا شدن اعضای برای تصدی سمت‌های مزبور افزایش داده است.

۸- در ارکان تعاونی‌ها شامل مجمع عمومی مؤسس، مجمع عمومی عادی و فوق‌العاده، هیأت مدیره و بازرسان تغییر قابل توجهی که نیازمند توضیح باشد، رخ نداده است و تنها معدودی از وظایف و اختیارات ارکان، جابجا شده است.

۹- اتحادیه‌های تعاونی از سه نوع به یک نوع با وظایف و اختیاراتی به مراتب گسترده‌تر از گذشته که در سطوح شهرستان، استان و کشور قابل تشکیل هستند کاهش یافته‌اند و در صورتی که

استعفاء یا فوت عضو، حداکثر به مبلغ ارزش اسمی هر سهم و ظرف یکسال قابل پرداخت بود. به ارزش واقعی ارزیابی شده و حداکثر ظرف سه ماه از تاریخ خارج شدن عضو از تعاونی به وی یا ورثه عضو فوت شده پرداخت می‌گردد. از جمله دلایلی که رغبت و انگیزه عضویت در تعاونیها را قوت بخشیده است، محاسبه ارزش افزوده سهام اعضاء و فاصله زمانی سه ماهه باز پرداخت آن به اعضائی است که بنابه دلایلی از عضویت خارج می‌شوند.

۵- اخراج اعضاء از عضویت که طبق قوانین گذشته تعاونی با تصویب هیأت مدیره و به سهولت امکان‌پذیر بود و معمولاً مورد اعتراض اعضای اخراجی قرار می‌گرفت، طبق مقررات قانون بخش تعاونی جزو اختیارات مجامع عمومی عادی تعاونی‌ها منظور شده است.

۶- طبق این قانون، به دولت اختیار داده شده است تا با تأیید وزارت تعاون، امکانات لازم را برای تشکیل و تقویت تعاونی‌ها در اختیار آنها قرار دهد. همچنین بانکها موظف هستند تسهیلات مورد نیاز تشکیل و توسعه تعاونی‌ها را در چارچوب بودجه سالانه، به بخش تعاونی تخصیص دهند. این امر حمایت و